

Adres:
Erlin-Charlotlenburg 2, Postfach Nr.16
Tek nushası 20 Pf.

İnsanlara hürriyyət!

Yıl 3 - 10 günde bir çıkar - Milli Azərbaycan İstiklâl davasını terfiv edər siyasî gazete

İSTİKLÂL

Baş muharriri: M. E. Resul-zade

„L'indépendance“

Organe
de défense nationale
d'Azerbaïdjan

Milletlere İstiklâl!

Abone: Yılı 2; 6 ayı 1 dollar - No.67

Sovyetler Cenevre'de

İnsanlığın hürriyyət və istiklâl gibi yüksək gayerine hala bütün samimiyet və heyecanlarla bağlı kalandırın korktukları oldu. Sovyetler İttihadi Milletler Cemiyetine kabul edildi.

Kendilerini, Sarkta kabanar büyük askeri kuvvete qarşı, siyasətə korumak istiyen bolşevikler için, senelerden beri tahkir etiketleri ve — münasebetli-münasebetsiz — bütün cihan amelesinin nefret ve adavetini üzerine ittikleri bu „guldurlar cemiyeti“ne girmək, hiç şüphesiz, mir muvafakiyyəti. Bu suretlen onlar, esasındaki büyük idelerden çoktan uzaklaşarak, devletler arınıdaki amali münasebet bakımından, sade bir „iş sahəsi“ teşkil eden bu Cemiyetə, istedikleri kombinezonları görmək, şu veya bu „oyum“ oynamak için bir „meydan“ bulacaqlardı. Nitekim onları buraya getiren de bu „oyum“dur.

Başta Fransa olmak üzere, büyük devletlerin perde arınıdaki kombinezonları ve küçük devletler üzerinde yapılan manevi təzyiq neticesində istenilen ekseriyeti kazananar, Milletler Cemiyetine filən azə və Surada daimi yere sahip oldular da, bolşeviklerin bu münasebetle ekfari unumiyeden yedikleri manevi tokat de az olmadı.

Biz bir kerre mağlup Almanya'nın Milletler Cemiyetine kabul edildiği zamandaki yekvücutluğə, hararet və heyecan hatırlayalım. Türkiye'nin kabulü zamandaki tantana ve sevinci göze getirelim, bir de Sovyetler İttihadını kabulundaki engele ve soğukluqlara bakalım!

Bin bir türlü pazarlık və kılıs arkası işlemlerden sonra bile istenilen „ittihad“ hasil olmadı. Bir kısım içerisindeki diğer dincin susturaraq ses veridə de, diğer kısım bitarifi kalmayı terah etti. Fakat insanlığın büyük gəyisine, hürriyyətin geniş menfaatlara kurban edilməz bir kıymət olarak, sadə kəlan kabranınlar dahi çıktı. Bunlar bu kabulü hem rət ettilər, hem de videri insanlığın və esir milletlərin yaralı vicdanlarına terahim olanlar, asil söylenecek sözi söyledilər.

Kızıl İmperyalizin zulm və istidadi altında inleyen millətin hafızasında İsvicre Cümhəriyyətin necip hissəyatına və bu küçük federasyon ekfari unumiyesinin büyük duyğusuna terahim olan Motta'nın hatırasına daima həkseverliğin yüksek bir timsal olarak kalacaqtır.

Sovyetler İttihadını kabulunu müdafaə eden fransız haricəye nazırı Bartu'nun sözləri bu İsvicre mümissillinin can və heyecanla söylenen sözləri yanında ne kadar sönük kalıyır, ne kadar gəvri tabii və yanık görünüyordur!

Motta, kendü naktunda bolşeviklerin Milletler Cemiyeti arısına kabul edilməyəcəklərini iç mühim əsasə bağıyordu:

Bir kerre milliyət, hürriyyət və mülkiyyət əsaslarını inkar eden və kendü dahilində əmsali görülməsi müthiş bir istidat rejimi kuran bir hükümet „hürriyyətə idare olan millətlərin təsekkülündən“ ibarət olan bir birligə alınmaz.

• Sonra Sovyetler İttihadi milli bir devlet olamayıp millətlərə cəbr və tahakküm edən siyasəti bir təsekküldür; halbuki Cenevre mişsesəsi siyasəti təsekküllerin değıl, millətlərin cemiyətidir.

Daha sonra Motta, Sovyetleri kendü aralarına almakla 160 milyonluk bir insan kümesinin tevəcühünü kazandıq, diyə düşünlərini hatıradə olduklarını çok ehemmiyyətə kaydeylemistir.

Motta, əsağı-yukarı, demistir ki, efendiler kendimizi aldatmalıyım. Bu 160 milyon kütlə yekpərə bir millet değıdir. Bu adət içinde Ukrayna, Kafkasya, Türküstan və saire gibi mēmeketler və millətlər vardır

Azərbaycan'da vaz'iyet

Bənderi Pehlevi (Enzeli) muhabirimiz yazıyor:

Bakü'dən son vapurda gələnlərən anlatıklarına göre Bakıda və bütün Azərbaycan'da Sovyet devlet idarelərinde çalışan komünistlər arasında müthiş bir iş istimal, hirsizlik və itaatsızlıq hüküm sürməktədir. Bilhəsə ərzak və sair zaruri şeylər kooperatif və mağazaları baştan başa hirsiz yuvasına çevrilmiştir.

Bu münasebetle bilhəsə Bakü amelesile Azərbaycan köylüsü arasında memnuniyetsizlik şiddətlənməktədir. Ərzək və mamulət əmələ və köylüyə gəlip yetməyiyor. Əmələ və köylü içtimalarında vaz'iyətin şimdiki sistemdə doğduğu açik və aşikar sölənməklə olup ticarət və təvziat işlərinin sərbəst birləşməsi və bu işlərin devlet inhisarından alınması tələp olunmaqtdır.

Devlet çiftlikləri kollektiv ziraatda çalışan köylü məhsulunu verməkdən imtina edərək, onu mühtaç bulduğuşu mamulətə məkubul verə biləcəğini sölənməktədir. Açı və çıplak köylü işən kəcmək vəya taralardakı məhsulu bozmak suretillə Sovyet hükümetinin təzyiqatına məkubale ediyor. Ocaqlarda və fabrikalarda çalışan əmələ maaşlarının „müstəker məkubale“ mücbibinə köndənmişdən sikkəyət edərək devlet kooperatiflərində təmamillə sölənməktədir. Bir çox kəzakədəki mektəp muallimləri açiktan memuriyyətlərini terkdərək firar etmişlər.

Son günlerde Sovyet hükümeti devlet mağazaları kooperatiflərdə şiddətli təhəkkülə girişmiş və bu mişsesələrin „bırer ortaktan“ ibarət olduğuşu meydana çıxarmıştir. Əmələ və memura, vesika üzərinə,

təvzi edilmək için varit olan mallar mağazadakı memurlar arasında təaksim olunup, sərbəst pazara çıxarılır və bire yüz fiatla salfiyormuş. Müştərilər ekserən boş döniyör vəyahət ekmek yerinə sabun v. s. alaraq gidiyormuşlar. Bunlar da işlərinı bırıkup sərbəst pazarda vəya „ev arası“ sabunu vəya tarafı ekmeğe, ete değışiməğe çalışıyormuşlar. Bu vızdan istihsal müşsesələrinde disiplin təmamən bozulmuştur.

Bir çox kooperatiflərdə çəki təaşların içi, ovulmuş olarak bulunmuştur. Bu münasebetle Bakü'də və diğər şəhirlərdə hükümeti təvkifat icra edilmiştir. Sövyet hükümeti ekfari unumiyeyi təşkin için bu təvkif edilənlər üzərinə „açik məkubəmələr“ tərtip etmekte və devlet mağazaları kooperatif memurlarına ağır cəzalar kesməktədir. Sovyet hükümeti bununla şunu sistemde değıl, memurlarda olduğuşu kənaatını uyandırmak istiyorsa da buna kat'iyən muvafik olamyor. Herkes kabəhatın rejimlə sistemde olduğuşu açıq sölənməktədir.

Bakü'də bu gibi şayiaları yayınlar arasında da təvkifat icra edilmiştir. Azərbaycan'da 1912 doğumuların silah altına çağırılması münasebetillə Azeri askərlərin Uzak Sark'a göndəriləcəğı şəkəri devəran eməgə basılmış və bu şayialar ordu içərisində değımiştir.

Azərbaycanlı askərlər diymişlər ki: „Uzak Sark'a vatanımızda durmuş askərlərini göndəriniz. Biz yurdumuzdan çıkmayaçağız.“ Sovyet gəzeteləri askərlər arınıdaki „düşman usturlarla“ əmansız müdabələ lüzumunu təklif ediyorlar. Bu müdabələ yapılmaktadır. Orduda „şiddətli təmizliğe“ şuru edilmiştir.

Moskva'nın yeni bir kararı

Emigrasyonla müdabələ için

Berlin'de çıkan rusca „Novoye Slovo“ gəzetesi 15 Eylül tarixli nushasında əsağıdakı habəri nəşrətmiştir:

„Son günlerde Stalin'in reisliğı altında, Sovyetler İttihadi komünist Firkanının Siyasi Büro dənən Komitesində emigrasyon-daki Sovyet düşmanlarına qarşı kat'ı bir hücumə gəcmək üzə əsağıdaki tədbirlərə müdabəət için yənidən karar verilmiştir: Emigrasyonun halində mələmət almak vəastılarının əzanı deyəredə işləyən bir hale gətirmək.

Emigrasyon təşkilatlarına mensup əza arınında nıfak yayaraq, onları reislərə qarşı təhrik etmək.

Ayrı-ayrı çalışınları tekelemək və ne pahasına olursa olsun, belli-başlı rehberləri itibardən salmaq.

Mümkün olduqda bütün təşkilatı, heyyəti unumiyəsillə, nüfuzdan düşürmək.

Bu tədbirləri başarmak için Sovyet konsoloslarına büyük məktarda para birləkmistir.

„Şəfbeyçiliğ“ə qarşı vukubulan neşriyatı kəzıl Moskva'nın bu tabii taktiki çok tutarlı vesikalarla izah edilmiştir.

Yukarıdaki fikraya bənzer bir havadis bundan iki yıl əvvəl dahi çıkmış və bu havadis bizzat bolşevik neşriyatı ilə de təyit olunmuştu.

Türküstan'da isyan

„Times“ gəzetesi muhabirinin 22. 9. 1934 tarixli Simla'dan (Hindistan) verdiğı habərə göre, Türküstan'dan Afganistan tarixile Hindistan'a gələn yeni muhacirlərin rivayətinə Türküstan'ın Kazakstan kəsımında geniş bir isyan başlanmıştir. Sovyet askərləri

leri və çəka kıtaatı tərəfindən əşilər üzərinə açılan şiddətli atəş neticesində müdabəedit evlər təhrip olunduktan sonra isyan tənkil edilmiştir. 10.000—15.000 adamın təvkif olduğuşu sölənməktədir.

günah işləyən adamlar içtimanda görülmə „sükküt“ manevi hicabı andıran mənali bir manzardır. Bu o demektir ki manevi kuvvet onlarda, millətlərimizin hakını çığneyən, zalımlarda değıl, bizde, biz istiklälləri için vuruşan millətlərdedir.

Bundan alınmaq neticə sarıhtır: Rusya esiri millətlər daha ziyadə çalışmalı, daha ziyadə birləşməli, faaliyyətlərini birən artırmalıdır.

Mevcuttan memnun Milletler Cemiyeti bolşevikləri tanıya bilir, fakat hürriyyət və istiklälləri kaba suretə gaspolan millətlər, mağdur insanlar, tabidır ki, bu kabulun əğıhində olur və kendü insanı haklarına erincəyə kadar müdabələdən vaz gəcməzlər və əyni zamanda əmin olurlar ki sonkü gələbəkə kendilərinindir.

Çünkü onların davası hasis menfaatlardan değıl, hakını, ədaletini və iləri bəseriyətin davasıdır. Milliyet və istiklâl davası! M. E. Resul-zade

Yanlı bir muhakeme

Refikimiz „Yaş Türküstan“ mecmuasının sonkü 58 numaralı Eylül nushasında mühterem Çokay Oğlu Mustafa Beyin imzasillə Kafkasya Konfederasyon Misakına təhəsis olunan məkalede yanlı bir muhakemə yürütüldüğünə əseflə şahid olduk.

Çokay Oğlu Mustafa Bey haddi zatında istiklällərin cəphəsini kuvvətləndirməyə basis olacaq bu Misakın imzalanmasını iyü gözle görüdüğü halde, sözdə rus mətbuatının yanlı bir təahmini rəhbərlik miyyətilə, Türk-Kafkas münasibətinə ait bir təakım hatalı və zarərli muhakemələr yürütüyör. Mustafa Çokay Beycə Türkiye'nin Kafkasya Misakillə bir bir alıcağı yoxtur ki, biz kat'iyən bunun əksini dava etmək niyyətinde değıl. Yalnız şunu da ehemmiyyətlə kaydezirlik ki, sadə Türkiye'nin değıl, herhanğı bir devletin dahi bu aktlla hiç bir alıcağı yoxtur.

Fakat bu kəziyə ilə Mustafa Çokay Oğlu'nun „məntiki istintacları“ arasında dahi hiç bir ələlə və münasibət yoxtur.

Mustafa Beycə — Türkiye, Kafkasyaların kendü kuvvətlərilə Rusya'dan haləs olacaklarına inanmayırmış! . . .

Nədən? Nədən trnağına kədar silahlı bulunan bütün cihana qarşı yalın ələ müdabələyək çılkıpta neticədə kendü istiklälli kəzanan Gəzi Türkiye'si nədən böylə düşünsün? O Türkiye ki Sark milliyətçiliğinin müzaffər bir tipidir; kendisini istiklâl hərəketinin mübbəşiri sayır, və bunda haklıdır da. Bütün Sark millətlərinə hak olaraq tanıdıq bir nımettən Türkiye hanğı məntiklədir ki, komşulduğundakı Kafkasya millətlərini nasıpsız görsün?! . . . Biz bunu kat'iyən təahmin edeməyiz.

Sonra, Rusya'dan ayrılrışın, Kafkasya Yabancı bir əvrupa kuvvətini himayəsini iltizam edərmiş. Bu, Kafkasya hərəketini anlamamaktan iləri gələn bir təahmindir. Bu fikri dillərinə dolayanlar, mələm olduğuşu üzrə, ruslardır. Onlar yalnız Kafkasya değıl, Rusya'dan ayrılmak isteyən bütün millətlər başka bir əsarətə gicərkəlməmiş. Türküstan da bu işə ihtimalində hançitə değıldir. Bu ihtimalə nihayət verilirisə, „Londra“ya səyahət bilə „şüşpeyi“ calıp olur.

Fakat Kafkasyalıların düşüncəsi başkadır. Onlar bir əsarəttən çılkıpta diğər əsarətə girmək niyyətinə değıldilər. Onlar, etəfədi değıştirmək için değıl, istiklâl için çalışıyorlar və bu istiklələ ermək için diğər ki birləşiyorlar!

Məmkəlet sərvəti üzərinə diğər mēmlə- (Arkası 11-nci səhifədə)

Azərbaycan-Rusya ihtilafı

„Zara Vostoka“ gəzetesinin (4. 8. 1934) yazdığına göre Azərbaycan Sovyet Sosialist Cumhuriyetinin komiserlər heyəti Bakü və Gence tokumacılıq məncusat fabrikaları ilə Azərbaycan balıq sanayii gibi əğıy sanayinin vərğiden azad edilməsine dair rəsmi bir karar çıxarmıştir.

Umum Sovyetler Cumhuriyeti Birliğinin komiserlər heyəti Azərbaycan'ın bu kararını Sovyetler Birliğı kanunu əsasivəsine mühalif ədədederək bu salahiyyətin Azərbaycan'a değıl, Moskva'ya ait olduğuşunu bildirmiş və İkinci Təşrin ayının birinə kədar Sovyetler bütçəsinə əsağıki vərğilərin təslimini tələp etmiştir: Bakü məncusat fabrikasında: 808.000 manat, Gence tokumacılıq və məncusat fabrikasında: 1.505.000 manat, Azərbaycan balıq tröstündən: 2.000.000 manat.

Umum Sovyetler komiserlər heyəti əyni zamanda Azərbaycan komiserlər heyətindən Gədəbə (Gence'də), kəza icraiyə reisi Bağır Oğlu ilə Konakkent (Kuba) icraiyə reisi Abdul Oğullarını tahti mə'suliyətə almaları və Umum Sovyetler kanununu bozan diğər kəzaların reislərini de cəzalandırması tələp əyləmiştir.

Kafkasya demir yollarında təhribat

Kafkasya'dan yeni gələnlərin rivayətinə dayanan Tebriz muhabirimizin yazdığına göre Rostof civarında ikinci dəfə olarak demir yolu təhrip edilmişir.

Kafkasya Konfederasyon Misakı ve matbuat

Paris'te sırf sefaret ve nezaretlere tevzi edilmek üzere beynelmül siyasi mühim muahede, vesika ve aktırların hulâsası dercederek intişar eden „Korespondans Diplomatik İnternasyonal“ mecmuasının 1 Eylül 1934 tarihli ve Nr. 1 nüshası, Almanya, Fransa, İngiltere gibi büyük devletlerin siyasi hayatına, Hicaz-Yemen hükümetleri arasında bağlanan sulh muahedesine ve sairine ait mühim materyaller arasında, „Pacte de la Confédération du Caucase“ namı altında, 6-nci safhesinin Kafkasya Konfederasyon Misakına ayrılmıştır. Burada Misakın, hangi müesseseler namına ve kimler tarafından imza edildiği beraber, muayyen bir sistem dahilinde, mezmunu dahi hülasa edilmiştir. Aynı safhede Kafkasya'nın bugünkü fili vaziyetle, alelumum Sovyetler İttihadındaki milletlere ait bazı istatistik mulûmat dahi dercedilmiştir.

Bundan başka Azerbaycan ricalinden arkadaşımız Dr. Mir Yakub Beyvendinin mezkûr mecmuaya Rusya'da milletler mes'lesi minâsebiyle vermiş olduğu malûmat dahi tercümevi haline ait muhtasar malûmatla beraber kaydolunmuştur.

Aldığımız malûmata göre Roma'da intişar eden katolik Papa'sının müvevvi ekviri „Emissaro Romano“ mecmuası Kafkasya Konfederasyon Misakının metni ile Kafkasya İstiklâl Komitesinin Beyannamesini aynen neşrederek bu hadiseye kendi tarafından bir baş makale hasırlayış ve Kafkasyalı milletlerin ittihadını iyi gözle teklik ve takdir etmiştir.

Azerbaycan'ın protestosu

(II-nci safheden mabat)

mak gibi söz götürmez hakkı namına rica ediyoruz.

Rus bolşevikleri tarafından kuvvet ve terrorla tazyik edilen milletlerin hürriyetini talep etmekle, Milletler Cemiyeti bir adalet ve sulh işi yapmış olacaktır.

Sovyetler İttihadının Milletler Cemiyetine kabulü sulh motiflerine esaslanırlarak yapıyor, söz götürmez hak hakikattir ki, rustan olmayan ve istiklâla çalışan on milyonlarca halkın idaresi rus bolşeviklerinin elinde oldukça Yakın Şark'ta sulhun temini kâbil olmayacaktır.

Derin hürmetlerimizizin kabulünü rica ediyoruz.

Reisbey Murahhasa reis muavini:

Dr. Mir Yakub

Umumi kâtip: A. Alibeyli

Mektepler açılırken . . .

III-cü safheden mabat

İbrahim ise bize, gene „Bakinski Raboçi“ (11. 8. 1934) safhelerinde daha etrafı ile malûmat veriyor.

„Mekteplerin tamiri için 14 nahiyeden vaki olan müraacatın ancak 25%—30% nisbeti tatmin edilmiştir.“

„Bak'da tamir muhtaç 132 mektep binasının ancak 76-si tamir edilmiştir.“

Muallim ve kitap mes'lesi daha berabertir. „Bu yıl Bak'da 24 ilçe, 70 orta ve 46 ilik mektep olacaktır. Talebinin sayısı 107.600 tahmin olunuyor. Mektep müdirleri yoklanmı ve bir çok müdir ve muallimler işten çıkarılmıştır. Bununla alakadar olarak muallim mes'lesi çok keşkindir. Uzak nahiyelerden muhtaç bulunduğu 76 muallimden yalnız yarısı temin edile bilmiştir.“

Yazın, Bak'da muallimlerin malûmatlarını artırmak için 15 kurs açılmış ve bu kurslardan 1.002 muallim geçmiştir. Fakat bu miktar mevcut Bak'da muallimlerinin 40%—50% nisbeti imis.

Muallimlerin malûmat ve hazırlıkları çok zayıf imiş. Geçen yıl her iki talebebi bir kitap geliyormuş. Yukarı sınıflarda ise 4—5 talebinin bir kitabı varmış. Bu yıl mektepler kitapta temin etmek için 605.238 manata ihtiyaç varmış. Bu paraya 353.264 kitap tab'edilecektir. Türkçe kitaplar için 233.276 manata, rusça kitaplar için 304.257 manata, ermenice kitaplar için 55.270 manata lüzum vardır. Habuki Bak'da maarif şubesinin bu iş için ancak 300.000 manat parası varmış. Zavalı Bak'dı! „Yoksuluklu gene 4—5 çocuğu bir kitap vermek mecburiyetinde . . . Eger onlar da eskimez işe . . . Ne yapın?“

Doğrudur, asil yurt sahibi Türklerin kitap için ancak 233.276 manata ihtiyacı vardır, ve gene doğrudur, ki maarif şubesinin elinde olan 300.000 manat bu ihtiyacı görmeğe kafidir, fakat „muhterem misafirleri“ kitapsız bırakmakta yalnız Türkleri düşünmeğe ki . . .

Hele „misafirlerinden“ rusların ihtiyacı ev sahibinden daha çoktur.

Fakat bu, tam başka bir mes'eledir. İşte, Azerbaycan yeni oku yitina böyle giriyor. M. B. Mehmet-zade

Alman matbuatında Kafkasya mes'elesi

Almanya'nın bütün amele teşkilatlarının başında bulunan 15 milyon kadar amele'nin merkezi organizasyonu olan maruf „Deutsche Arbeitsfront“ — „Alman mesai cephesi“nin organı „Der Deutsche“ gazetesi 23 Eylül 1934 tarihli ve 222 numaralı nüshasında arkadaşımız Hilâl Münşi Beyin kalemlinden olarak „Azerbaycan ve Gürcüstan'da Sovyet hâkimiyeti“ başlığı ile neşrettiği uzun bir makaleye kendi tarafından dahi „Sovyetler İttihadı — Milletler İttihadi“ni „Sovyetler İttihadı“ başlığı altında sayıya tercimesini dercedtiğimiz sayını dikkat bir yazı, mukaddime olarak, ilave etmiştir. „Mesai cephesi“nin reisi Dr. Ley'in organı bu yazısında diyor ki:

„Herr Litvinof bu hafta ilk defa olarak mutanant surette Milletler Cemiyeti Asamblesinde çıkışta bulunurken, yuvasının, güya Cenevre müessesesi olduğu söylenen bütün serbest ve beşeri idelerinin Sovyetler İttihadı tarafından dahi takip olunduğunu bu sözlerle tasvir etti. Bu adam, zerre kadar utanmadan, işbu cihan parlamentosunda söyledi ki, dini şahadati müsavat, Sovyetlerde olduğu kadar, dünyanın hiç bir yerinde mevcut değildir. Ve şunu da kaydedelim ki bu sözlerle kimsesiz güldü . . . Litvinof bununla da iktifa etmiyor, daha ilerledi ve vaz ettiğİ „makul“ bir mukayese ile, „bizzet Sovyetler İttihadının bile birer Milletler Cemiyeti teşkil ettiğini“ söylerken bütün bu milletlere Moskva merkezli tarafından her türlü „hak“ ve „hürriyet“ bahşolunduğunu kaydetti. Litvinof'un bu sözleri dahi aynı hayasızlıktan doğduğu için, mutlak sükût ve hayretle dinlendi . . .

Söylediği sözlerine kimsenin inmadığını daha önceden kâni olan Litvinof bu çıkışı ile, şüphesiz, eski bir usuldan istifade etmiştir: bu adam, kendisinin son derece kötü yalan ve saçmalama kimsenin cevap

Azerbaycan edebiyatı hakkında

Sovyet Cumhuriyetleri Birliği edebiyat kongresinde Azerbaycan edebiyatı hakkında rapor veren Alekperli Azerbaycan klasik edebiyatından bahsederek demiştir ki:

„Azerbaycan Türk edebiyatı yüzlerce kuvvetli klasiklere ve söz ustalarına mülkiyetlidir. Fakat Azerbaycan'ın kadim edebiyatı şimdiki kadar ilmi bir tarife mülki değildir. Azerbaycan'ın edebiyat ve ilim müesseseleri, tarihi materyallerin toplama işinde çok az çalışıyorlar.“

Alekperli Sovyet devri edebiyatına geçerek demiştir ki:

„Halî hazırda Azerbaycan'da 60 yazarı vardır. Bütün bu yazarlar yeni asrımızın yeni şahsiyetlerini tasvir için birleşmişlerdir. Fakat bu şair ve ediplerin faaliyeti düşman unsurların şiddetli mukavemetine maruz kâlıyor. Dize düşman olan idolojî kendisini bir çok sahada hissettirmektedir. Bunun neticesinde şair ve yazarlarımızın eserlerinde milliyetçilik unsurları, ukuburja ve ferdîyetçi terennümleri, dilde ise farsî ve arabî tesirleri göze çarpmaktadır. Şiir, bil-

vermeyeceğini pek âla biliyordu, zira söylenen yalanlar artık o kadar iptidaidi, ki, — bu gibi şikârlarda — adeta kendisine karşı objektivite silahları vasıtasıyla mücadelede bulunmağa bile değmezdi. Sovyetler İttihadındaki muhtelif milletlere verilmiş „hürriyet“ neden ibaret olduğunu bir makale göstermekteydi. Bir kaç hafta bundan evvel Brüksel'de Kafkasya milletlerinin salâhiyetler müesseseleri tarafından çağırılan bir kongrede bu milletlerin istiklâl mücadelesi için yeni bir program çizilmiştir. Şimalî Kafkasya, Azerbaycan ve Gürcüstan müesseseleri birleşerek yabancısı rus istilâsına karşı yürüttükleri mücadeleden bundan sonra Kafkasya Devletleri İttihadı (Konfederasyon) bayrağı altında vukubulmasını kararlaştırmışlardır ve bu hususta aktetiklerini Konfederasyon Misakında Ermenistan'a dahi yer bırakılmıştır.

Kafkasya kıtasının haiz olduğu ehemmiyet, burada yaşayan ahâlinin sayından bile anlaşılacaktır. Bütün Kafkasyalı birlikte takriben 10 küsur milyon kadar büyük bir kütleyi teşkil ediyorlar. Bu adetten Azerbaycan, Gürcüstan ve Şimalî Kafkasya hesabına üçer ve Ermenistan'a ise takriben bir milyon nüfus isabet etmektedir. Sovyetler İttihadı iktisadiyatında Kafkasya'nın oynadığı rolun ehemmiyeti oldukça mühimdir. Burada, yer altı servetleri itibarıyla cihanın en zengin her hangi bir muntakasına yarıya çika bilir.

Rusya serbest zihin ve idelerinin yuvası gösterilmek istendiği bir anda, kâbil bölgemiz Kafkasya'da vücut getirdiği istipdat rejiminin yaratdığı fecatı bilmek elzemdir.“

Bu satırlardan sonra gazete Hilâl Münşi Beyin makalesini ve bir de Kafkasya'nın bir haritasını neşretmiştir.

Sovyetlerin Milletler Cemiyetine kabulü ve alman matbuatı

Sovyetlerin Milletler Cemiyetine kabulü bila istisna bütün alman matbuatı tarafından şiddetli surette tenkit olunmaktadır. Bu hadisenin daha başlangıçtan itibaren geçirdiği bütün merhaleleri dikkatle takip eden Almanya matbuatı Sovyetlerin Cenevre müessesesine girmesi sebeplerini etrafı ile tenzir ederek şimdiki kadar Milletler Cemiyetinin amansız düşmanı bulunan Moskva'nın, dıcar olduğu müteaddit dahili ve harici müşküllatın dolay, en son çare olarak şeklen Milletler Cemiyetine itica etmek ve hakikatte ise kendisini neccat için Fransa'nın ağuşuna atmak suretine canını ilk sırada Japonya'nın elinden kurtulmak niyetinde bulunduğunu kaydediyorlar.

Matbuatın bu hadise dolayısıyla yürüttüğü müteaddit, Moskva tarafından müteaddit gayri rus milletlerin hak ve hürriyetlerine tecavüz olduğu, bilhassa Ukrayna ve Kafkasya milletlerinin istiklâli Moskva tarafından çiğnediği ileri sürülüyor, gazeteler Milletler Cemiyeti Asamblesinde söylenen nutukları dikkatle takip ederek, alehüssus İsveçli M. Motta'nın Sovyetler hakkındaki ihtarâmız nutkunu, olduğu gibi, aynı neşrettiler.

Matbuatın umumi kanaatı şu merkezedir ki, Sovyetler Cenevre Forumunu bundan sonra kolaylıkla komünist propagandası için, istedikleri gibi, kullanacaklardır. Sovyet kamçısı altında bulunan milletlerin „hürriyet“ ve „istiklâl“inden hayasızcasına bahsedilen Litvinof'un ilk nutkunu bütün alman gazeteleri Moskva'nın ilk propaganda seferi diye teklik etmektedir.

Azerbaycan'da amele hayatı

Ağustosun 10-nda Bak'da amele birliklerinin umumi toplantısı vuku bulmuştur. 14 Ağustos tarihli „Bakinski Raboçi“ gazetesinin yazdığına göre, bu toplantı amele birliklerinin 17-nci irka kongresinde kabul edilen kararları hayata tatbik edemediklerini aşikâr göstermiştir.

Gazete yazarı ki: „Devlet çiftliklerinde çalışan amele gece uymağa, gündüz kölgelenmeye yer bulamıyor.“

Makine-tractor istasyonlarında çalışan amelenin de vaziyeti ayndır.

Devlet çiftlikleriyle makine-tractor istasyonlarından amelenin işini brakıp fîrar etmesini, böyle bir şerait içerisinde, pek tabii bulmadır.“

„Devlet çiftliklerinde traktor istasyonlarında çalışan ameleyle bağ ve bostan beslemek ve bu vasıta ile hayvallerin ve ihtiyaçlarını temin etmek müsaadesi verilmiştir. Fakat bakımsızlıktan bu bağ ve bostanlar temamilen harap olmuşlardır.“

„Bakinski Raboçi“ amele birlikleri toplantısının 12 Ağustos tarihli içtimandaki raporlardan aldığı yukarıki satırlara şunları da ilave ediyor:

„Petrol ile pamuk Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti iktisadiyatının başlıca ve halletici âmilleriendir. Bununla beraber, traktor ve devlet çiftlikleri hakkında, içtimada hiç olmazsa konuşuldu, raporlar oldu. Petrol sanayii cephesinden ise buna benzer sesler bile hiç eştimedik. İstimaad petrol amelenin raporlarını görmedik. Azerbaycan amele birlikleri merkez heyeti reisi Resulof'un raporu münaşebette söz söylenen 39 ameleden ancak Kaçaryan nam birisi petrol amele idi.“

Sonraki izahattan anlaşılıyor ki, petrol ocaklarında çalışan amele müteşekkil değildir.

„Resmi“ surette mevcut olan „amele birlikleri“ içtiması müessil göndermeğe lüzum bile görmemişlerdir.

„Fakat verilen izahattan anlaşılabilir ki, petrol ocaklarında çalışan amelenin maas'larını mütemadiyen boşaltıyor, istihalat yurtları ve kıuplar berbat bir halde imis, köylerden petrol ocaklarına celbedilen yeni amele ile merhametsizce muamele yapıyor.“

Bunlar hep Aliyev Hasan gibi petroleu olmayanlardan isidilivoryo. Asil petroleu amelenin ise sesi eşidilmekten kaldı.“

Toplantının sonunda amele birlikleri merkez heyetinin daimi şurasından 34 âzânın ihracına karar verilmiştir.

Kafkasya'yı şimali ve cenubi kısımlara ve her birini „otonomiler“ ayıran, bilhassa şimalî Kafkasya ile cenubi Kafkasya'yı bir araya gelmeye bırakmayan Moskva, ilk defa ki pozisyonundan ric'at ediyor.

Chefredakteur: M. E. Resul-zade
Verantwortlich für Redaktion und Verlag: Hilâl Münşi
Berlin-Charlottenburg
Druck: A. Wessmann, Berlin S.W.11, Stresemannstr. 72

Fenlandiya ve Sovyetler Karyela ve İngermanland mes'elesi

Sovyetlerin Milletler Cemiyetine kabulü ve Cemiyet Misakı esaslarını tanıyacaklarına dair Litvinof'un Cemiyetin umumi asamblesinde verdiği resmi teminat üzerine Fenlandiya'nın Milletler Cemiyeti müessesisi M. Holsti, İngermanland ve Karyela'da yaşayan Finler hakkında Moskva'nın yürüttüğü imha siyasetini Cenevre'de mevkiî müzakereye koyacağına câil Fenlandiya istihbarat bürosuna verdiği sayını dikkat bir beyanatta „Berliner Tageblatt“ gazetesinin (26 Eylül 1934) Stokholm muhabiri kaydederek diyor ki:

„Fenlandiya'nın sabık hariciye nazırı ve lâhik Cenevre müessesisi M. Holsti'nin beyanatına göre, Sovyetler tarafından İngermanland ve Karyela'da tazyik olunan Finlerin vaziyeti oldukça fecidir. Fenlandiya'nın kanaatinca, 1920-de Dorpat'ta bağlanan Sovyet-Fin sulh muahedesinin, Sovyetlerde yaşayan fin ekalliyetleri haklarını muhafazasına ait haklarını mütemadiyen Moskva tarafından cerholunmaktadır. Bu yüzden Fenlandiya ilk defa 1921-de Milletler Cemiyetine şikâyet etmiştir. 1931-de Karyela ve İngermanland Finleri şiddetli surette takip ve tazyik olunarak, mühtiş bir ölüme sürğüne maruz kaldıklarından

Kafkasya hayvanat kurultayı

„Zarya Vostoka“ gazetesinin (4. 9. 1934) malûmatına göre Eylülün 15-nde Vladikafk (Terek-Kale'de) Kafkasya maldarlık kongresi açılmıştır.

Kongrede Kafkasya'nın bütün cumhuriyetleri ilk defa olarak bir arada bulunuyor ve

müsterek mes'elelerini ilk defa olarak bir arada haleliyorlar demektir.

Kafkasya'da maldarlık, Kafkasya'nın coğrafî vaziyetle alakadar olarak, müsterek ve yekdigiderinin arazisinde bulunan yaylak ve otlaklar mes'elesine sıkı surette bağlıdır.